

Profiel vmbo recreatie en toerisme

*Profiel vmbo recreatie en
toerisme*

Profiel vmbo recreatie en toerisme

Profiel vmbo recreatie en toerisme Enschede, december 2006

Verantwoording

© 2006 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Auteur: John Hendriks

Productie: SLO

In opdracht van: Platform HTV en Sociaal Fonds Recreatie

Besteladres

SLO, Stichting Leerplanontwikkeling

Christel Haitjema

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 477

Inhoud

Vooraf		5
1.	Ontwikkelingen recreatie en toerisme	7
1.1	Algemene karakterisering	7
1.2	Ontwikkelingen	8
2.	Structuur recreatie en toerisme	13
2.1	Dagrecreatie	13
2.2	Verblijfsrecreatie	15
2.3	Zwembaden	17
2.4	Toerisme	19
3.	Beroepstaken op niveau 2	21
3.1	Brede inzetbaarheid	21
3.2	Taken	22
4.	Aanzet tot profiel vmbo recreatie en toerisme	25
4.1	Niveau 2 taken in subclusters	25
4.2	Verwachtingen werkgroep mbo	26
4.3	De subclusters en verwachting naast elkaar	29
4.4	Verschillen en overeenkomsten	32
5.	Profiel vmbo recreatie en toerisme	33
5.1	Uitwerking profiel vmbo recreatie en toerisme	33
5.2	Toelichting	34
6.	Tot slot	35

Vooraf

In nauwe samenwerking met het Sociaal Fonds Recreatie heeft het Platform HTV bij de SLO een veldaanvraag ingediend voor de uitwerking van het profiel recreatie en toerisme in het vmbo.

Het profiel geeft antwoord op twee vragen:

- bestaat er behoefte aan een profiel vmbo recreatie en toerisme en zo ja, welke kwalificaties worden gevraagd?
- hebben de leerlingen vmbo recreatie en toerisme uitzichten op doorstroming naar verwante opleiding(en) in het mbo?

Het profiel brengt de taken voor recreatie en toerisme op vmbo niveau in kaart en dient als vertrekpunt voor de ontwikkeling van een examenprogramma.

Voor het verkrijgen van zicht op de taken in de recreatief toeristische sector zijn de ontwikkelingen in de branche verkend en relevante documenten geanalyseerd. Ook zijn interviews afgenomen met vertegenwoordigers van de werkgroep mbo-recreatie.

Voor de terugkoppeling van de werkzaamheden is een klankbordcommissie samengesteld bestaande uit:

Vmbo	Sjef Reerink
	Bart Fijen
Mbo	Joop Hoervers
Kenwerk	Rene Rijnbout
	Cor Kooi
	Nelleke Kikkert
Sociaal Fonds Recreatie	Nico Persoon (tot 1 mei 2006)
	Max Mulders (vanaf 1 augustus 2006)
	Annemarie Ebbendorf

1. Ontwikkelingen recreatie en toerisme

Het in kaart brengen van ontwikkelingen in de bedrijfstak recreatie en toerisme geeft zicht op de trends en veranderingen in de bedrijfstak. Op deze wijze kan een opleiding inspelen op de behoeftes en vragen uit het werkveld. Voor een opleiding is het zaak op de hoogte te zijn van wat er leeft bij de afnemer van haar leerlingen.

Voor het vmbo ligt de relatie met het werkveld iets gecompliceerder. Het vmbo is geen eindonderwijs en de richting recreatie en toerisme in het vmbo heeft niet tot taak de leerlingen op te leiden tot beroepsbeoefenaar. Voor het initieel onderwijs ligt die taak bij het mbo. Het vmbo heeft een beroepsvoorbereidende taak en biedt de leerlingen een eerste oriëntatie op en kennismaking met het beroepenveld. De afnemer van de leerlingen is voor het vmbo niet zozeer het werkveld als wel het mbo. Waarom dan een verkenning van de bedrijfstak voor de richting recreatie en toerisme in het vmbo? Zowel het kenniscentrum Kenwerk als de brancheorganisatie Stichting Sociaal Fonds Recreatie willen duidelijkheid verkrijgen over de ontwikkelingen die zich voordoen in de bedrijfstak en wat die ontwikkelingen mogelijk kunnen betekenen voor het vmbo. Bij de voorbereiding op willekeurig welk beroep is het belangrijk dat de leerlingen een zo goed mogelijk beeld kunnen vormen van de werkzaamheden. Om dat te kunnen realiseren behoren de afdelingen op de hoogte te zijn van wat in de bedrijfstak speelt.

1.1 Algemene karakterisering

In de laatste 25 jaar heeft de branche voor recreatie en toerisme zich ontwikkeld tot een omvangrijke bedrijfstak. De bestedingen van Nederlanders aan recreatief toerisme binnen Nederland bedroegen in 2003 € 14,6 miljard en draagt voor 3,1% bij aan de economie van Nederland. Deze bijdrage aan onze economie is weliswaar kleiner dan die van de dienstverlening en de industrie maar het aandeel is groter dan dat van de landbouw (2,3%)¹.

De vrijetijdsindustrie telt ongeveer 54.000 bedrijven en draagt voor 5% bij aan de werkgelegenheid. Naar verwachting groeit de werkgelegenheid tot 2015 met ongeveer 20% en komt daarmee uit boven de gemiddelde groei. De gemiddelde bedrijfsgrootte ligt met zeven medewerkers onder het gemiddelde niveau van het bedrijfsleven. Met deze omvang zijn de bedrijven relatief kleinschalig.

De sector horeca en toerisme is een arbeidsintensieve sector waarin rond de 350.000 personen werkzaam zijn².

¹ Toerisme omvangrijke bedrijfstak, www.cbs.nl, 31 oktober 2005

² De vrijetijdsindustrie als groeisector, Rabobank, ondernemersbericht 2005/03, www.rabobankgroep.nl/kennisbank

De ritmiek van het recreatie- en toeristenseizoen vertoont al vele jaren nagenoeg hetzelfde beeld. Meer dan de helft (60%) van de bezoekers komen in de periode april tot en met september. De maand augustus is met ruim 3 miljoen bezoekers de topmaand van het seizoen. De eerste drie maanden van het jaar zijn met 16% het minst druk bezocht. De minst bezochte maand is januari met 1,2 miljoen bezoekers³.

De vrijetijdsindustrie beslaat een breed terrein van bedrijvigheid en voor het in kaart brengen ervan worden verschillende indelingen gehanteerd. De twee hierna weergegeven indelingen benaderen de bedrijfstak vanuit twee verschillende invalshoeken. De indeling van de Recron is ingegeven vanuit de wijze waarop de vrije tijd besteed kan worden. De indeling van de Rabobank gaat uit van een indeling van de bedrijven in branches.

De Recron⁴ onderscheidt vijf hoofdgroepen in de bedrijfstak, te weten:

- Dagrecreatie: wandelen, fietsen, paardrijden, vissen, golfen, zwemmen, buitensport, enz.
- Dagattracties: dierentuinen, attractieparken, musea, theaters, zwembaden, sauna's en thermen.
- Verblijfsrecreatie: kampeerterrinen, bungalowparken, groepsaccommodaties, bruine vloot / charterschepen.
- Watersport: jachthavens, bootverhuur, kano- roei en zeilsport.
- Horeca: cafés, restaurants, hotels en pensions.

De Rabobank⁵ gaat bij de presentatie van de jaarlijkse 'cijfers & trends' uit van zes branches in de sector Horeca en Recreatie:

- Hotels
- Kampeer- en bungalowbedrijven
- Restaurants
- Cafeteria's
- Cafés
- Jachthavens

Van de totale bedrijvigheid in de vrijetijdsindustrie nemen de sectoren horeca, recreatie en toerisme 80% voor hun rekening. De resterende 20% worden verzorgd door cultuur en amusement⁶.

1.2 Ontwikkelingen

Voor de beschrijving van de socio-demografische, economische, en technologische ontwikkelingen op het gebied van toerisme, recreatie en vrije tijd is gebruik gemaakt van de trendrapporten van de laatste twee jaren van het NRIT⁷.

³ *Toerisme in Nederland, het gebruik van logies accommodaties 2004, Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg, 2005, p.15*

⁴ *Recreatieondernemers: samen en alleen, januari 2005, p. 5*

⁵ *Visie op 2006, Cijfers en trends 2005 / 2006, www.rabobankgroep.nl*

⁶ *De vrijetijdsindustrie als groeisector, www.rabobankgroep.nl/kennisbank, Ondernemersbericht 2005/03*

⁷ *Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2004-2005, NRIT, p. 15 e.v.*

Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2005-2006, NRIT, p. 15 e.v.

1.2.1 Socio-demografische ontwikkelingen

De bevolkingsontwikkeling heeft met twee trends van doen: de teruglopende groei van de bevolking als gevolg van het dalende aantal geboorten terug en de vergrijzing van de bevolking. In 2005 groeide het aantal inwoners van Nederland slechts met 30.000. De bevolkingsgroei is in de afgelopen eeuw nog niet zo laag geweest. Twee oorzaken zijn daaraan debet: Er waren meer emigranten dan immigranten en de in 2000 ingezette daling van het aantal geboorten zette ook in 2005 door.

Dalende groei

Ondanks de krimp in het aantal geboorten blijft er nu nog sprake van groei in de markt van recreatie en toerisme. Op de langere termijn zal de daling van het aantal geboorten een dalende groei van de marktvraag tot gevolg hebben en dat zal op termijn er toe leiden dat de groei in de recreatieve markt niet langer vanzelfsprekend is. De omslag naar een verzadigings-/ verdringingsmarkt tekenen zich nu al af. Om zich te onderscheiden gaan ondernemingen producten en diensten integreren tot een 'totaalbeleving' of 'totaalproduct'. Gevolg hiervan is dat grenzen binnen de sector en tussen die met andere sectoren zullen vervagen. Dagrecreatieve bedrijven bieden bijvoorbeeld in toenemende mate verblijfsrecreatie aan, theatershows en uitgaansgelegenheden. Dierentuin Blijdorp opent een groot avontuurlijke speeltuin en een vakantiepark op Texel neemt voor de gasten een bioscoop in gebruik.

Vergrijzing

De vergrijzing zal na 2010 een sterke stijging vertonen. Tot 2016 krijgt Nederland 1 miljoen 50-plussers erbij. Deze groep heeft meer te besteden, meer vrije tijd en gaat steeds vaker per jaar op vakantie. De oudere vakantieganger is bereid meer te betalen voor een goed product.

De categorie vergrijzers leeft veelal actief en laat zich moeilijk onder één noemer vangen. Als rode draad door de veelzijdige bezigheden van deze groep loopt de toenemende behoefte aan gemak en comfort, aan service, zekerheid en veiligheid en aan meer luxe in vooral het kampeerproduct.

Parallel hieraan loopt de groeiende aandacht voor gezondheid. De kwaliteit van het leven wordt steeds belangrijker. Gezondheid, spiritualiteit en voedselveiligheid vinden hun plaats in wellness-belevingen. De restaurants en de fastfood spelen op deze behoefte in met low-fat maaltijden en 'gezond snacken'.

Ontgroening

In de leeftijdsgroep van 25 tot 29 jaar tekent zich een tweedeling af die zich laat typeren als de 'ambitieuzen' en de 'gezelligheidszoekers'. De ambitieuzen met weinig vrije tijd willen die zinvol en onderscheidend beleven. De gezelligheidszoeker is het vooral te doen om zekerheid, veiligheid in een omgeving waarmee hij zich identificeren kan.

Beide groepen hebben gemeenschappelijk dat ze gehecht zijn aan luxe en comfort. Ook zijn ze beide conjunctuurgevoelig. Dat zal vooral tot uitdrukking komen in de frequentie en de duur en niet zozeer in de verlangde kwaliteit.

Toename huishoudens en kleinere gezinnen

Met de kleiner wordende gezinnen, de gezinnen zonder kinderen en de groei van het aantal alleenstaanden is de consument minder afhankelijk van gezinsleden bij het maken van keuzes. Bij de invulling van de vrije tijd is men onafhankelijker en zelfstandiger.

Er lijkt momenteel sprake te zijn van een ommekeer van het totaal individualisme naar een meer sociaal (toeristisch-recreatief) gedrag⁸. De consument heeft behoefte aan een collectieve beleving van de individueel gekozen invulling. Daarvoor is de consument is op zoek naar gelijkgezinden waarop teruggevallen kan worden. De groep van eensgezinden vormt als het ware een soort 'gezin' waarbij men zich thuis voelt. Op deze behoefte naar socialisatie en integratie wordt ingespeeld met groepsuitjes gericht op bijvoorbeeld teambuilding, kennismaking en meer-generatie-uitjes.

Toename tweeverdieners

De leeftijdsgroep tussen 25 en 40 jaar bestaat steeds meer uit tweeverdieners en uit eenpersoonshuishoudens. Beide groepen besteden veel geld aan reizen en hebben in het algemeen weinig tijd.

De waarde die de gemiddelde Nederlander aan vrije tijd hecht is groter dan de waarde die aan werken wordt gehecht. Als gevolg van de groeiende arbeidsparticipatie is in de laatste tien jaar is de netto vrije tijd van de Nederlander teruggelopen. De vrije tijd is daardoor schaarser geworden en wordt als belangrijker ervaren. De behoefte aan een intensieve besteding van de vrijetijdsuren neemt toe en men is bereid meer aan de besteding van zijn vrije tijd uit te geven.

Door de toenemende arbeidsparticipatie zijn tweepersoonshuishoudens kapitaalkrachtiger geworden. Dit heeft geleid tot een verschuiving van de verplichtingen naar de vrije uren, avonden en weekenden. Daardoor blijft minder vrije tijd over, moeten keuzes gemaakt worden en wordt aan de besteding van de overgebleven vrije tijd hogere eisen gesteld⁹. Dat vraagt een verdergaande professionalisering van het aanbod¹⁰.

Deze groep van 'dertigers' ondernemen vaak verre en avontuurlijke reizen, en naast één lange vakantie ook meerdere korte vakanties.

Andere segmentering van de markt

Naast de gebruikelijke sociale categorieën ontstaan nieuwe sociale groepen gebaseerd op een gezamenlijke interesse. De consument raakt geïnteresseerd in activiteiten die bij een bepaalde lifestyle passen en het aanbod speelt daarop in. Voorbeelden hiervan zijn Mystiek Brabant dat zich richt op religieus toerisme in Brabant; de Rembrandt Code laat de consument langs Amsterdamse musea wandelen; Dance 4two biedt salsa- en tangovakanties aan in Andalusië.

1.2.2 Economische ontwikkelingen

Het oordeel van de consument over de economische situatie, het consumenten vertrouwen, heeft een rechtstreekse invloed op de bestedingen in de recreatief toeristische sector. Hoewel de economische groei in 2005 met 0,9% relatief laag was, zijn in 2005 bijna 81% van de Nederlanders één of meerdere keren op vakantie is geweest.

In de jaren 2001 - 2005 waarin Nederland de langste periode met laagconjunctuur kende, was de ruimte in de huishoudportemonnee nog toereikend om geld opzij te leggen voor een aangename besteding van de vrije tijd. Van het gemiddelde

⁸ *Tendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2005-2006, NRIT, p. 20*

⁹ *Groepsaccommodaties in Nederland, Oog voor de doelgroep, Barend Nagtegaal, 2004*

¹⁰ *De vrijetijdsindustrie als groeisector, Ondernemersbericht 2005/03, p. 2,*

www.rabobankgroep.nl/kennisbank

huishoudbudget wordt ongeveer een kwart uitgegeven aan vrijetijdsbesteding. Voor de vakantie wordt vooraf geld opzij gelegd dan wel gespaard.

De consument is bereid een substantieel deel van zijn budget te besteden aan producten en diensten in de toeristisch-recreatieve sector, doordat deze in de laatste twee decennia zijn opgeschoven van een luxe goed in de richting van een eerste levensbehoefte. De vrijetijdsbesteding is uitgegroeid tot een wezenlijk onderdeel van ons dagelijks leven.

In 2005 doet zich een lichte krimp voor in de vakantiemarkt. De daling van het aantal vakanties kan toegeschreven worden aan daling in de koopkracht en aan een relatief hoge werkloosheid in eigen land en aan de achterblijvende economische groei in Duitsland waardoor het aantal Duitse bezoekers aan ons land daalde¹¹. Naast de economische ontwikkelingen hebben de seizoens- en weersinvloeden een directe invloed op de bedrijfsdrukte. De terugloop in het aantal overnachtingen in de zomer van 2004 is ook toe te schrijven aan de regenachtige zomer. Vooral de kampeerterreinen en de bungalowparken hebben hiervan in 2004 de effecten gevoeld. Schommelingen in de inkomensontwikkeling en het consumentenvertrouwen hebben sterke invloed op de bestedingen in de sectoren horeca en recreatie. Na enkele magere jaren is de verwachting dat in 2006 in de horeca weer sprake zal zijn van een omzetsijging.

De afhankelijkheid van weersinvloeden, economische ontwikkelingen en consumenten vertrouwen hebben tot gevolg dat in de vrije tijdsindustrie nauwelijks sprake kan zijn van stabiele productieprocessen.

In de beleving van (vrije) tijd doen zich twee ontwikkelingen voor. De eerste komt voort uit de 24-uurs economie waardoor de Nederlander verwacht dat op elk moment van de dag alles verkrijgbaar is (tijd op afroep). De andere ontwikkeling komt voort uit de zoektocht van de consument naar tijdbesparende producten en diensten, zoals kant-en-klaarmaaltijden en videoconferencing, om daarmee het gebrek aan vrije tijd te compenseren.

De invulling en beleving van vrije tijd voltrekt zich tussen twee uitersten. Met aan het ene uiterste de begrippen gejaagdheid en kwantiteit en aan het andere uiterste de begrippen kwaliteit en onthaasting. De begrippen gejaagdheid en kwantiteit staan voor alles willen meemaken, veel willen beleven in korte tijd; de vercommercialisering van vrije tijd hoort ondermeer hierbij. Het begrippenpaar kwaliteit en onthaasting verwijst naar de tijd voor iets nemen, liever iets goed willen doen dan van alles een beetje; wellness, sportvissen, slowfood passen bijvoorbeeld hierbij.

1.2.3 Technologische ontwikkelingen

De informatisering van de samenleving is de dominante trend op dit moment.

In 2004 had 84% van de huishoudens de beschikking over een pc en had 78% een internetaansluiting. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de consument steeds vaker gebruik maakt van het internet om zich te oriënteren en voor het doen van aankopen. De consument is daardoor goed voorbereid, weet wat hij wil en is prijsbewust. Het internet is voor de toeristisch-recreatieve bedrijfstak een steeds belangrijker wordend medium om zich aan de consument te presenteren en te profileren. In 2004 kwam van alle vakantieboekingen 40% tot stand via internet¹².

¹¹ Zie ook: *Lichte krimp vakantiemarkt in 2005*, www.nrit.nl/nieuws, 16 december 2005

¹² *Recreatieondernemers: Samen en Alleen, Recron, januari 2005*, p. 13

Uit onderzoek¹³ van NR6 en Intramarkt GfK naar het zoek- en boekgedrag van vakantiegangers en de rol van internet daarbij als informatie- en boekingskanaal bracht ondermeer aan het licht dat het online boeken steeds minder leeftijdgebonden wordt. Verwacht wordt dat jongeren tot 20 jaar in 2006 het internet drie keer vaker gebruiken voor een boeking dan andere boekingskanalen in vergelijking met 2005. Bij 65-plussers worden twee keer zoveel boekingen via internet verwacht. Ondanks de opmars van het internet kunnen de reisbureaus een ondersteunende of leidende rol blijven vervullen bij het zoeken en boeken van reizen. Gedacht wordt aan bepaalde leeftijdscategorieën en vakantietypes. Voeg daaraan toe de twijfel die bestaat over reisinformatie op internet (geloofwaardigheid) en internet als boekingskanaal (betrouwbaarheid).

1.2.4 Ecologische ontwikkelingen

De Recron heeft het initiatief genomen voor een keurmerk voor milieuvriendelijke bedrijven, de Milieubarometer. Bedrijven met een Milieubarometer nemen maatregelen waardoor zij minder water, gas en elektra verbruiken en minder afval produceren, zonder dat afbreuk gedaan wordt aan de kwaliteit en het comfort. Deze maatregelen heeft verschillende voordelen: het milieu wordt minder belast, de kosten van de bedrijfsvoering vallen lager uit, het bedrijf beschikt over een instrument om met de gasten te communiceren.

1.2.5 Politieke ontwikkelingen

De overheid wil aan de consument zichtbaar maken hoe het is gesteld met de voedselveiligheid van de producten in verschillende bedrijven. De Voedsel en Waren Autoriteit gaat daartoe ondermeer controles uitvoeren naar bestrijdingsmiddelen op groente en fruit en naar vloeibaar frituurvet in snackbars en cafetaria's. Vanaf oktober 2006 plaatst de Voedsel en Waren Autoriteit de resultaten en de namen van de bedrijven op haar website.

¹³ *Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2005-2006, NRIT, p. 29-30*

2. Structuur recreatie en toerisme

Voor de branche recreatie en toerisme hanteert de Recron¹⁴ naast de indeling in vijf hoofdgroepen (zie par. 1.1) ook de tweedeling dag- en verblijfsrecreatie. Deze indeling is terug te voeren op de duur van de recreatieve activiteit. Onder de verblijfsrecreatie vallen zoal groepsaccommodaties, bungalowparken, kampeerbedrijven en jachthavens. Tot de dagrecreatie worden ondermeer gerekend attractie- en pretparken, dierentuinen, speeltuinen, zwembaden, sauna's en thermen.

De beschreven indeling laat zich met de toevoeging van toerisme als volgt beknopt weergeven:

Dagrecreatie:	<ul style="list-style-type: none">- attractieparken- dierentuinen- speeltuinen- buitensport	Verblijfsrecreatie:	<ul style="list-style-type: none">- kampeerterreinen- bungalowparken- groepsaccommodaties- gemengde bedrijven
Zwembaden:	<ul style="list-style-type: none">- gemeentebaden- attractiebaden- commerciële baden	Toerisme:	<ul style="list-style-type: none">- grote bungalow-parken en conferentieoorden- hotels- vvv en anwb- reisbureaus en touroperators- bezoekerscentra

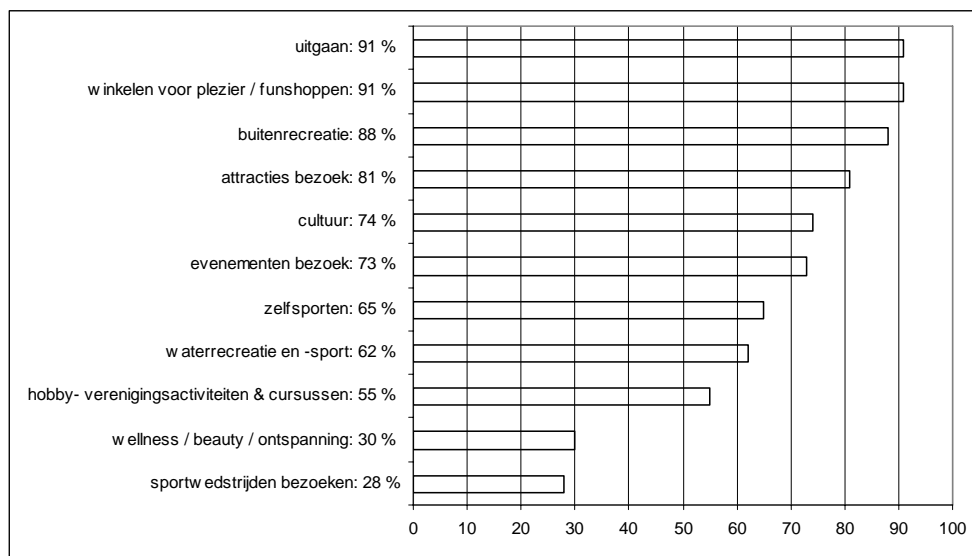
2.1 Dagrecreatie

Het aantal mensen dat in de periode april 2004 tot en met maart 2005 geen vrijetijdsactiviteiten heeft ondernomen is verwaarloosbaar¹⁵. In die periode heeft 99,5% van de Nederlandse bevolking minimaal één vrijetijdsactiviteit beoefend. Deze 15,3 miljoen mensen hebben me telkaar 4,6 miljard vrijetijdsactiviteiten ondernomen. Dat komt neer op gemiddeld bijna 300 activiteiten per persoon. Met andere woorden 5 á 6 activiteiten per week.

¹⁴ zie: www.recron.nl

¹⁵ *Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2005 -2006, NRIT, z.j., p. 80*

Clusters van vrijetijdsbesteding april 2004 - maart 2005

Iets meer dan helft (51%) van alle vrijetijdsactiviteiten werden binnen 5 kilometer van het eigen woonadres ondernomen. Over het algemeen wordt de auto daarvoor het meest gebruikt. De fiets is het meest in gebruik bij activiteiten in de clusters zelfsporten en overige hobby- verenigingsactiviteiten en cursussen.

Het funshoppen komt als één van de favorieten bezigheden naar voren. Populair daarvoor zijn de binnenstad, markten en tuincentra. Het winkelen concentreert zich vooral op de zaterdag.

De attractiepunten oriënteren zich op nieuwe markten en een breder aanbod¹⁶. De markt voor de attractiepunten lijkt verzadigd. Door vernieuwing en verbreding hopen de attractiepunten nieuwe bezoekers te winnen en de bestaande bezoekers te behouden. Daarnaast is het streven gericht op het open houden van het park gedurende het gehele jaar.

Bij de attractiepunten doet zich branchevervaging voor door het ontstaan van allerlei mengvormen van attracties, shows, horeca en accommodatie.

Voor de attractiepunten hebbende belangrijkste ontwikkelingen vooral betrekking op:

- Demografische veranderingen: de vergrijzing en de ontgroening gaan gelijk op. De vijftigplussers blijven op zoek naar vertier en vermaak en combineren dat vaak met een verblijf. Jongeren zijn ook zoek naar vertier maar combineren dat in toenemende mate met samenzijn en socialiseren.
- Verruiming van het aanbod met niet direct aan de attracties gelieerde voorzieningen zoals vergaderingen, congressen en feesten.
- Quality time: de beschikbare tijd is schaars. De consument wil in korte tijd een mix van vertier, vermaak, vertering en verblijf. Bij het verblijf worden vooral rust, ontspanning, ontsnapping en samenzijn als belangrijk ervaren.
- Beleving: de consument verwacht van de attractie een mix van inhoud, vorm en emotie en wil zelf een onderdeel van de attractie zijn.

¹⁶ *Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2004 -2005, NRIT, z.j., p. 172*

Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2005 -2006, NRIT, z.j., p. 184 e.v.

- Gezinsuitstapjes complexer: doordat ieder gezinslid een eigen agenda heeft, is het bezoek aan een attractiepark de uitkomst van een onderhandelingsproces en niet een impulsieve keuze.
- Allochtonen: vooral de derde en vierde generatie allochtonen gaan steeds meer op West -Europese wijze recreëren en nemen daarbij hun familie en vrienden mee. De wijze van recreëren is meestal in groepsverband. De nieuwe Nederlanders zullen in de nabije toekomst 's zomer niet altijd naar het land reizen waar hun familie woont, maar deelnemen aan recreatieve activiteiten in Nederland¹⁷.
- Schoolreisjes: de schoolreisjes van de basisscholen zijn sinds 1998 met 30% terug gelopen. De populairste bestemmingen bij de basisscholen zijn attractieparken, dierentuinen en speeltuinen.

In de laatste jaren zijn meer Nederlanders gaan sporten. Voor de samenleving vervult de sport met haar bijna vijf miljoen verenigingsleden en ruim één miljoen vrijwilligers een belangrijke bindende factor.

De schaarser wordende tijd en de toename van de koopkracht hebben de vercommercialisering van de sportbeoefening bevorderd. In een sportcentrum betalen sporters voor op afroep beschikbare diensten in plaats van het nakomen van verplichtingen die verbonden zijn aan een lidmaatschap bij een vereniging.

De competitie beleving en de onderlinge wedijver van de sportbeoefening maakt steeds meer plaats voor de beleving van het spel en het onderhouden van het eigen lichaam om o.a. gezondheidsredenen.

In de sportwereld doet zich deze trend voor naar meer bewegen, maar minder sport en sportverenigingen.

De dagrecreatie zal een impuls krijgen door de demografische ontwikkelingen. De 50-plussers zullen gebruik gaan maken van vormen van recreëren zoals wandelen, fietsen, bezoek aan theater en museum die veelal vanuit de eigen woning ondernomen kan worden.

2.2 Verblifsrecreatie

2.2.1 Vakanties 2005

In 2005 gingen 12,4 miljoen Nederlanders (80,8%) minimaal één keer op vakantie. Vergeleken met 2004 zijn minder mensen op vakantie geweest. Dat geldt zowel voor de lange als de korte vakanties.

In 2005 nam het aantal vakanties en het aantal overnachtingen af met 2%.

De populairste bestemming voor de lange en de korte vakanties in eigen land is de kust. De belangstelling voor de Noodzebadplaatsen is groter dan die op de Waddeneilanden. De meest bezochte provincie in dat jaar was Gelderland¹⁸.

Het aantal overnachtingen in de vier grote steden loopt al enige jaren terug: van 1,9 miljoen in 2001 naar 850.000 in 2004.

¹⁷ *Recreatieondernemers: samen en alleen, Recron, januari 2005, p. 4*

¹⁸ *Vakanties van Nederlanders 2004, CBS, Voorburg/Heerlen, 2005*

Top 10 binnenlandse vakantiebestemmingen, 2004 - 2005 ¹⁹ :		%
Noordzeebadplaatsen		12
Veluwe(rand)		11
Groningse, Friese en Drentse zandgronden		10
Oost-Brabant, Noord- en Midden Limburg en Rijk van Nijmegen		9
West- en Midden Brabant		9
Twente, Salland en Vechtstreek		8
Waddeneilanden		7
Deltagebied		5
Meren in Groningen, Friesland en NW-Overijssel		4
Zuid-Limburg		4

2.2.2 Buitenlandse bezoekers

Van het totaal aantal overnachtingen in 2005 door buitenlandse bezoekers namen de Duitsers, Britten, Belgen, Fransen en Italianen 71% voor hun rekening. Dit betekent een daling ten opzichte van 2003 (74%) en 2004 (72%).

Voor de kampeer- en bungalowbedrijven zijn de Duitsers de belangrijkste doelgroep, na de Nederlanders. In 2005 lag het aantal overnachtingen van de Duitsers opnieuw lager dan het jaar daarvoor (2005/36%; 2004/40%; 2003/42%). In 2004 liep het aantal bezoekende Duitsers terug als gevolg van de moeizaam draaiende Duitse economie, de natte zomer en de aanbiedingen van de lowcost vliegtuigmaatschappijen. De belangstelling van de Duitsers gaat vooral uit naar de kust, de Friese meren en Zeeland en naar oostelijk Nederland.

De bezoekers uit Groot-Brittannië richten zich vooral op de vier grote steden en verblijven in het algemeen in hotels.

Voor de Belgen is Nederland vooral in trek voor de 'kortbijvakantie'. Meer dan de helft van de overnachtingen worden ten zuiden van de grote rivieren doorgebracht: Zeeland, Brabant en Rijk van Nijmegen. De Belgen overnachting bij voorkeur in een huisje op een complex.

De verblijfsduur van de Fransen en de Italianen is gemiddeld van korte duur en concentreert zich op de vier grote steden. Zij maken vooral gebruik van een hotel als overnachtingsmogelijkheid.

2.2.3 Kampeer- en bungalowbedrijven

Kampeerbedrijven richten zich op het verhuren van standplaatsen voor tenten, caravans en campers. Bungalowparken houden zich bezig met de verhuur van vakantiewoningen. Tot deze bedrijvengroep worden naast de campings en de bungalowparken ook gerekend de gemengde bedrijven en de groepsaccommodaties. Naast de verhuur van standplaatsen hebben de kampeer- en bungalowbedrijven ook inkomsten uit winkel- en horecadiensten.

In totaal telt Nederland 425 bungalowparken, 850 groepsaccommodaties, 1.400 campings (met meer dan 40 standplaatsen) en 1.900 minicampings.

¹⁹ *Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2004 -2005, NRIT, z.j., p. 93*
Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2005 -2006, NRIT, z.j., p. 104

Nederland telt ongeveer 94.000 recreatiewoningen en 380.000 kampeerplaatsen. Van de kampeerplaatsen zijn 60% jaar- seizoenplaatsen en 40% toeristische plaatsen. De bungalowparken tellen 33.000 bungalows. Daarnaast zijn er nog 75.000 chalets en tweede woningen, grotendeels buiten de parken, en waarvan éénderde beschikbaar is voor de verhuur.

In de kampeer- en bungalowbedrijven zijn ongeveer 16.000 personen werkzaam.

Voor het verblijf in eigen land hebben in 2004 de kampeer- bungalowbedrijven de voorkeur van de Nederlander. De meest favoriet verblijfsvorm is het vakantiehuysje, waarna de caravan en de tent volgen. Deze overnachtingsmogelijkheden waren goed voor 75% van alle binnenlandse vakantieovernachtingen. Voor de vakanties in eigen land wordt weinig gebruik gemaakt van een hotel of een pension²⁰.

Van de vakantieovernachtingen brengt de Nederlander gemiddeld 40% in eigen land door. Het aantal overnachtingen is sterk weersafhankelijk. Bij aanhoudend slecht weer, zoals in de zomer van 2004, wordt meer gekozen voor een buitenlandse vakantie. De tweede of derde vakantie wordt in toenemende mate in het buitenland doorgebracht.

De Rabobank publiceert jaarlijks het overzicht van cijfers en trends, ontwikkelingen en toekomstverwachtingen. Voor de kampeer- en bungalowbedrijven zijn de volgende ontwikkelingen in kaart gebracht²¹:

Trends:

- De consument verlangt steeds meer comfort op de camping en in de bungalows.
- De schaalvergroting van de kampeer- en bungalowbedrijven zet door.
- De bestedingen aan korte vakanties zijn sterk conjunctuurgevoelig en staan sinds 2002 onder druk.
- Een toenemend deel van de vakantiebestedingen komt in het buitenland terecht.
- Reservering via internet neemt sterk toe.

Kansen en bedreigingen:

- De Nederlandse kampeer- en bungalowbedrijven zijn merendeels afhankelijk van de Duitse markt.
- De groeiende groep vijftigplussers gaat vaker op (een korte) vakantie.
- Inpassing van kleinschalige recreatie in natuurlijke gebieden speelt in op de groeiende belangstelling voor onthaasting en aandacht voor gezin, gezondheid en omgeving.
- De kampeermarkt is weersafhankelijk.
- De levenscyclus van formules en investeringen wordt korter.
- De ontwikkeling van low cost carriers blijft vooralsnog de binnenlandse (korte) vakantiebestedingen onder druk zetten.

2.3 Zwembaden

In 2003 telde Nederland 770 zwembaden en zit met dat aantal bijna weer op het niveau van 1988. Toen waren er in totaal 786 zwembaden. In de jaren negentig is het

²⁰ *Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2004 -2005, NRIT, z.j., p. 98-100*

Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd 2005 -2006, NRT, z.j., p. 110-117

²¹ *www.rabobank.nl/bedrijven/advies, Rabobank Cijfers & Trends, 29e editie 2005/2006*

aantal baden over de hele linie teruggelopen. Vanaf 2000 valt een licht te stijging te constateren van het zwembaden.

Over dezelfde periode loopt de exploitatie van zwembaden door de gemeente terug en groeit het aantal particuliere zwembaden.

	zwembaden: aantallen en type ²²					exploitant	
	totaal	overdekt	openlucht	combi	strand-natuurbad	gemeente	particulier
1994	720	330	260	105	55	55	45
1997	730	325	245	140	45	45	55
2000	760	320	265	155	42	42	58
2003	770	340	250	150	36	36	64

Zwembaden en recreatieve voorzieningen

type zwembad	periode	absoluut	Recreatieve voorzieningen							
			Whirlpools %	Jet-streams %	Wildwaterbanen %	Golfslagbassins %	Zonnenbanken %	Sauna's %	Waterglijbanen %	Peuter- of kleuterbad %
Totaal zwembaden	2000	740	36	30	20	5	41	20	52	88
	2003	740	37	32	21	5	43	21	50	87
Overdekte zwembaden	2000	320	51	40	23	6	62	30	54	75
	2003	340	50	43	23	5	62	30	52	73
Combibaden	2000	155	64	56	45	13	67	34	78	99
	2003	150	67	55	47	13	70	33	76	97

In de tellingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek zijn alleen die accommodaties opgenomen waarvoor de exploitatie zwembad als hoofdactiviteit geldt. De inventarisatie van het NRIT²³ in 2002 kwam uit op 1.592 zwembaden. In die telling zijn alle speciaal voor het zwemmen gecreëerde zwemgelegenheden meegenomen. In het overzicht van het NRIT komen 596 (solitaire) zwembaden voor die niet direct een onderdeel vormen van een andere hoofdactiviteit

aard	absoluut	%
1. solitair	569	35,6
2. onderdeel van een (dag)attractiepark	19	1,2
3. onderdeel van een hotel/motel/appartementen complex	187	11,7
4. onderdeel van een camping/bungalowpark	415	26,1
5. onderdeel van een sportpark/-complex	206	13,0
6. onderdeel van een gezondheidscentrum/wellnesscomplex	97	6,1
7. onderdeel van een zorginstelling/school	87	5,5
8. onderdeel van een andere voorziening	12	0,8
totaal	1592	100

²² beide tabellen zijn bewerking van: Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen 2006-12-07

²³ Zwembaden in Nederland 2002 en verder, NRIT, p. 15

De producten en diensten van de zwembaden zijn in twee categorieën onder te verdelen te weten zwemonderwijs en vermaak, sport en ontspanning. De voor iedereen toegankelijke, publieke, baden bieden zowel zweminstructie als aquasport aan. De attractiebaden zoals bij Center Parks zijn vooral gericht op vermaak, sport en ontspanning²⁴.

2.4 Toerisme

De in de vorige paragrafen besproken vormen van verblijf en recreatie moeten worden bedacht, samengesteld, begeleid, ingekocht en verkocht. Gasten, bezoekers en klanten willen te woord gestaan worden, willen reserveringen plaatsen, willen geïnformeerd worden over reizen en reisproducten. Dat alles maakt deel uit van het werkterrein van toerisme en reizen.

In de afgelopen twee decennia heeft toerisme en reizen een forse ontwikkeling doorgemaakt en is de vrijetijdsbesteding uitgegroeid tot een wezenlijk onderdeel van het dagelijkse leven. De vrije tijd is schaarser geworden en wordt daardoor als belangrijker ervaren. De behoefte aan een intensieve besteding van de vrijetijdsuren neemt toe en de gemiddelde Nederlander is bereid meer aan de besteding van zijn vrije tijd uit te geven. Tot 2016 groeit het aantal 50-plussers met honderd duizend per jaar. Deze groep beschikt over meer vrije tijd, gaat vaker per jaar op vakantie en is bereid meer te betalen.

²⁴ *Structuuronderzoek en beroepscompetentieprofiel in de zwembadbranche, EB Management en AO Consult, december 2003, p. 18 en 22*

3. Beroepstaken op niveau 2

De beschrijving van de ontwikkelingen in het vorige hoofdstuk geeft een globaal beeld van de branche Recreatie en Toerisme. Uit deze brancheschets komt naar voren dat het gaat om een dynamische en groeiende bedrijfstak. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Rabobank de sector typeert als groeisector²⁵ waarin de werkgelegenheid tot 2015 naar verwachting met 20% zal toenemen. Meer werkgelegenheid heeft een toenemende vraag tot gevolg naar personeel dat beschikt over de vereiste kennis, vaardigheden en houdingen.

Het vmbo is voorbereidend en oriënterend van aard en leerlingen met een vmbo-diploma stromen minimaal door naar niveau 2 in het mbo. Voor het mbo is het vmbo het toeleverend onderwijs. Voordat begonnen kan worden met het opstellen van een vmbo profiel recreatie en toerisme is het belangrijk duidelijkheid hebben over welke beroepstaken op niveau 2 te onderscheiden zijn. Deze duidelijkheid wordt verschaft door het onderzoek naar beroepscompetentieprofielen op niveau 2 dat het Sociaal Fonds Recreatie²⁶ in de tweede helft van 2006 heeft laten uitvoeren.

Het onderzoek bevestigt de schets in het vorige hoofdstuk. De branche is de laatste decennia sterk in ontwikkeling en bedrijven in de branche geven aan dat voldoende werk voorhanden is voor medewerkers recreatie en toerisme op niveau 2. De branche kent grote betekenis toe aan een opleiding op niveau 2 om zo de instroom van nieuwe medewerkers te waarborgen. In 64% van de recreatiebedrijven kent functies op niveau 2. In de zwembaden komen vaker functies op niveau 2 voor dan bij recreatiebedrijven.

3.1 Brede inzetbaarheid

De dag- en verblijfrecreatie hebben behoefte aan een breed inzetbare medewerker voor hoofdzakelijk ondersteunende taken bij de front office, de verhuur, de verkoop en recreatieve activiteiten, aangevuld met taken op het gebied van eenvoudig onderhoud en reparaties. De brede inzetbaarheid komt bijvoorbeeld tot uitdrukking door het combineren van receptietaken met horecawerkzaamheden en het assisteren bij recreatieve activiteiten.

Bij de zwembaden ligt de kern van de werkzaamheden bij het toezicht houden, het assisteren bij zwembadactiviteiten en schoonmaak. Belangrijk is dat de medewerker oog heeft voor de naleving van veiligheidseisen en regels, en weet wanneer hulp ingeschakeld moet worden. Het assisteren bij zwembadactiviteiten heeft vooral

²⁵ *De vrijetijdsindustrie als groeisector, Rabobank, ondernemersbericht 2005/03,*

www.rabobankgroep.nl/kennisbank

²⁶ *Aanvullend onderzoek naar niveau 2 van de beroepscompetentieprofielen van SFRecreatie, november 2006, p. 5, www.sectorrecreatie.nl, downloads, optie: beroepscompetentieprofielen en structuuronderzoek*

betrekking op de verkoop van eenvoudige producten, het registreren van inschrijvingen en het klaarzetten van materialen.

Zowel de recreatiebedrijven als de zwembaden hechten grote waarde aan de brede inzetbaarheid van de medewerkers, dat maakt het mogelijk de medewerkers het gehele jaar door werk aan te bieden.

De medewerker verricht vooral assiserende werkzaamheden en is alleen verantwoordelijk voor zijn directe werkzaamheden. De medewerker legt verantwoording af aan zijn leidinggevende.

3.2 Taken

Het onderzoek naar de beroepscompetentieprofielen heeft drie clusters van beroepstaken opgeleverd:

- taken gemeenschappelijk voor recreatiebedrijven en zwembaden
- taken specifiek voor recreatiebedrijven
- taken specifiek voor zwembaden

Gemeenschappelijke taken voor recreatiebedrijven en zwembaden:

1. optreden als gastheer/gastvrouw
2. omgaan met verschillende typen gasten (doelgroepen)
3. uitvoeren van horeca werkzaamheden
4. schoonmaken van diverse ruimtes
5. werken volgens voorschriften m.b.t. Arbo, veiligheid, milieu
6. voorbereiden van recreatieve activiteiten
7. toezicht houden op gasten in/rond de zwembaden
8. toezien op verantwoord gebruik van faciliteiten door gasten
9. onderhouden van groenvoorzieningen
10. snoeiwerkzaamheden uitvoeren
11. uitvoeren van eenvoudige onderhoudswerkzaamheden
12. signaleren en rapporteren van gebreken, storingen
13. eenvoudige reparaties uitvoeren
14. gereedschap en (speel)toestellen onderhouden
15. materiaal en voorraden beheren

Specifieke taken recreatiebedrijven:

1. uitvoeren van baliewerkzaamheden
2. ontvangen van gasten bij de receptie
3. storingen oplossen

Specifieke taken zwembaden:

1. actief optreden bij onveilige situaties
2. eerste hulp bij ongelukken verlenen
3. mede organiseren van recreatieve activiteiten
4. reddend zwemmen
5. voorbereiden op zweminstructie
6. mede organiseren van incidentele activiteiten en evenementen
7. waterkwaliteit van het zwembad controleren

Nader onderzoek op de bovenstaande taken brengt combinaties van taken aan het licht.

In de recreatiebedrijven komen de combinaties voor van groentechnische taken met de toezichthoudende taken, van gastheer-/gastvrouwrol en horecawerkzaamheden en van receptie- en baliewerkzaamheden.

Bij de zwembaden is een duidelijk cluster de combinatie van gastheer/-vrouw, toezicht houden, voorbereiden van activiteiten, taken die samenhangen met reddend zwemmen en EHBO.

De technische taken vormen een afzonderlijk cluster.

Op niveau 2 worden in de branche de volgende clusters van taken herkend:

Recreatiebedrijven:

1. front office medewerker/recreatie medewerker: gasten ontvangen, omgaan met doelgroepen, voorbereiden van activiteiten
2. groentechnisch medewerker: groen/technische werkzaamheden in combinatie met toezien op verantwoordelijk gebruik van de faciliteiten door de gasten

Zwembaden:

1. zwembadmedewerker/toezichthouder: toezicht houden, EHBO verlenen, gastheerrol vervullen, omgaan met doelgroepen, voorbereiden en mede organiseren van activiteiten
2. groentechnisch medewerker: groen/technische werkzaamheden

De groentechnische werkzaamheden laten de recreatiebedrijven veelal uitvoeren door gespecialiseerde medewerkers en worden niet tot de werkzaamheden gerekend van de niveau 2 medewerker recreatie en toerisme. De recreatiebedrijven en de zwembaden zien deze taken als een apart beroep²⁷.

²⁷ De groentechnische taken maken deel uit van het van kwalificatiedossier van Groentechnisch Medewerker dat door Aequor is ontwikkeld

4. Aanzet tot profiel vmbo recreatie en toerisme

Tegen de achtergrond van de geschetste ontwikkelingen in de vorige hoofdstukken zijn in 2002 twee vmbo-scholen en één mbo opleiding in Limburg²⁸ een pilot gestart om te komen tot een afdeling recreatie en toerisme in het vmbo. De ervaringen opgedaan in deze pilot zijn meegenomen om te komen tot het profiel vmbo recreatie en toerisme.

Het onderzoek naar de beroepscompetentieprofielen op niveau 2 heeft geresulteerd in een clustering van de beroepstaken:

- recreatiebedrijven: front office medewerker/recreatie medewerker
- zwembaden: zwembadmedewerker/toezichthouder voor de zwembaden

4.1 Niveau 2 taken in subclusters

De clustering heeft als voordeel dat het geheel van niveau 2 taken in compacte bewoordingen samenvat. Daarin schuilt gelijk het nadeel, aangezien de clustering ten koste gaat van de herkenbaarheid van de onderliggende taken waardoor het lastig is een voorstelling te maken wat tot de clustering gerekend mag worden.

Om de herkenbaarheid niet verloren te laten gaan en gelijktijdig als tussenstap naar het vmbo profiel zijn de taken uit het vorige hoofdstuk verdeeld in subclusters.

recreatiebedrijven: taken niveau 2	
front office taken	omgaan met verschillende typen gasten (doelgroepen)
	uitvoeren van baliewerkzaamheden
	ontvangen van gasten bij de receptie
recreatie taken	voorbereiden van recreatieve activiteiten
toezichthoudende taken	toezicht houden op gasten in / rond de zwembaden
	toezien op verantwoord gebruik van faciliteiten door gasten
horeca taken	uitvoeren van horeca werkzaamheden
	optreden als gastheer / gastvrouw
diversen	werken volgens voorschriften m.b.t. Arbo, veiligheid, milieu
	signaleren en rapporteren van gebreken en storingen
	schoonmaken van diverse ruimtes

²⁸ De vmbo-scholen College Rolduc te Kerkrade en Stella Maris College te Meerssen-Valkenburg en het ROC Arcus te Heerlen

zwembaden: taken niveau 2	
taken zwembadmedewerker	omgaan met verschillende typen gasten (doelgroepen);
	actief optreden bij onveilige situaties
	eerste hulp bij ongelukken verlenen
	reddend zwemmen
	voorbereiden op zweminstructie
toezichthoudende taken	toezicht houden op gasten in / rond de zwembaden
	toezien op verantwoord gebruik van faciliteiten door gasten
recreatie taken	voorbereiden van recreatieve activiteiten
	mede organiseren van recreatieve activiteiten
	mede organiseren van incidentele activiteiten en evenementen
horeca taken	uitvoeren van horeca werkzaamheden
	optreden als gastheer / gastvrouw
diversen	werken volgens voorschriften m.b.t. Arbo, veiligheid, milieu
	signaleren en rapporteren van gebreken en storingen
	waterkwaliteit van het zwembad controleren
	schoonmaken van diverse ruimtes

4.2 Verwachtingen werkgroep mbo

De hierboven weer gegeven taken brengen onder woorden welke taken aan het eind van de niveau 2 opleiding verworven moet hebben. Om meer duidelijkheid te verkrijgen over wat aan de 'voorkant' van de niveau 2 opleiding verwacht wordt zijn afzonderlijke interviews afgenomen bij vertegenwoordigers²⁹ van de werkgroep recreatie-mbo.

Voor een goede aansluiting en doorstroming naar niveau 2 verwacht mbo-recreatie dat in het vmbo profiel de onderstaande vijf taakgebieden zijn opgenomen:

1. animatie taken
2. horeca taken
3. front office taken
4. winkel taken
5. facilitaire taken

²⁹ De interviews zijn afgenomen bij docenten/teamleiders recreatie van het Albeda College, ROC Aventus, ROC van Twente en Arcus College

Animatie taken

Het assisteren bij animatie activiteiten vormt de hoofdmoot van de werkzaamheden waar de leerlingen mee te maken krijgen. Het opnemend mbo verwacht dat de leerlingen in vmbo recreatie en toerisme kennis gemaakt hebben met:

- sport en spel animatie: zeskamp, speldag, sporttoernooi (badminton, volleybal), fiets- en wandeltocht, speurtocht, enz.
- info en educatie: uitleg geven, excursie, begeleiden van een activiteit, enz.
- creatieve animatie:
 - voor kinderen tot 12 jaar, knutselen, tekenen, themaweek, enz.
 - voor volwassenen aquarelleren, kleien, enz.
- overige activiteiten: sinterklaasfeest, bingo, bonte avond, enz.

De vierde animatietaak 'show en entertainment' komt gezien de leeftijd van de vmbo-leerling en de complexiteit van de activiteit niet in aanmerking voor vmbo recreatie en toerisme. Deze animatie activiteit hoort op het mbo thuis.

Bij de animatieactiviteiten is het belangrijk dat leerlingen creatief, enthousiasmerend en extravert overkomen.

Bij sport en spel animatie gaat het erom de gasten op een plezierige wijze in beweging te krijgen en niet om ze een sport aan te leren.

Over het opnemen van creatieve animatie in vmbo recreatie en toerisme lopen de meningen van de ondervraagden uiteen. De leerlingen zouden creatieve animatie voor kinderen als te kinderachtig ervaren.

Doordat de leerling bij het assisteren bij animatie activiteiten met verschillende activiteiten en leeftijdsgroepen te maken krijgen, wordt verondersteld dat de leerlingen ervaringen hebben opgedaan in het hanteren van organisatorische en sociale vaardigheden.

Horeca taken

Zowel in de verblijfrecreatie als in de dagrecreatie neemt de horecavoorziening een belangrijke plaats in (zie paragraaf 2.1). Van de leerlingen wordt verwacht dat zij beschikken vaardigheden voor het bereiden en serveren van een plate en kleine gerechten en voor het tappen, inschenken en serveren van bier en drankjes.

Front office taken

De front office werkzaamheden zijn te onderscheiden in de receptiewerkzaamheden en in baliewerkzaamheden.

De receptie werkzaamheden richten zich op het ontvangen, in- en uitboeken van gasten, beantwoorden van vragen, informatie opvragen en opzoeken, boeken van reserveringen, administratieve werkzaamheden, enz.

De baliewerkzaamheden hebben betrekking op het beheren en verhuren van faciliteiten, zoals fietsen, tennisrackets.

Deze taken vragen van de leerlingen dat zij bekend zijn met gebruik van de computer en de kassa.

Winkel taken

De brede en flexibele inzetbaarheid van de leerlingen maakt dat ze ook in de (kamp-)winkel en het magazijn werkzaam zijn. Naast het verkopen en afrekenen van artikelen wordt ook het aanvullen van de voorraad en het vullen van de vakken tot de werkzaamheden gerekend.

De taakgebieden winkel en front office veronderstellen dat de leerlingen over rekenvaardigheden (zoals percentages, btw, bijhouden inventarislijsten en voorraden) en over economisch inzicht beschikken.

Facilitaire taken

Het facilitaire taakgebied heeft vooral betrekking op schoonmaakwerkzaamheden voor zover het de eigen werkplek betreft en het schoonhouden van de activiteiten aangaat. Het 'poetsen' is voor rekening van de huishoudelijke dienst. Onder de geïnterviewde personen lopen de meningen uiteen over het opnemen in het profiel van schoonmaakwerkzaamheden en het verrichten van klein onderhoud.

Overige verwachtingen

De leden van de werkgroep recreatie- mbo hebben naast de taken ook verschillendsoortige verwachtingen geformuleerd die onder de verzamelnaam 'overige verwachtingen' weergegeven worden.

Bij al die taken en activiteiten is het belangrijk dat de leerlingen zich kunnen verplaatsen in de verwachtingen van de gast, zich dienstverlenend kunnen opstellen, vriendelijkheid uitstralen en het leuk vinden de bezoeker/de gast een plezierig verblijf te bezorgen. Om de gasten het gevoel te geven dat zij welkom zijn, wordt van de leerlingen verwacht dat zij invulling kunnen geven aan hun rol als gastheer of gastvrouw en dat zij beschikken over vaardigheden voor het ontvangen van, zich onderhouden met en afscheid nemen van gasten. Van de leerlingen wordt ook verwacht dat zij in staat zijn om op passende wijze op te treden bij onreglementaire gedragingen en dat zij beschikken over de-escalerende vaardigheden.

Doordat de leerling in direct contact komt te staan met gasten wordt grote waarde toegekend aan het correct beheersen van de Nederlandse taal. Verwacht wordt dat de leerling de taal volgens de conventies gebruikt en de gasten op een correcte wijze te woord staat.

Kortom de leerlingen zijn bij alle taakgebieden in staat zich mondeling te presenteren.

Naast het verplichte Engels in het vmbo wordt ook verwacht dat de leerling ook taalvaardigheid ontwikkelt in de Duitse taal.

Aandacht in vmbo-recreatie voor een twee moderne vreemde talen sluit aan bij de constatering in paragraaf 2.2.2 dat van de buitenlandse bezoekers aan ons land de Duitsers en de Britten het leeuwendeel voor hun rekening nemen (70%).

4.3 De subclusters en verwachting naast elkaar

Door de uitkomsten van het aanvullend onderzoek naar taken op niveau 2 en de verwachtingen van de mbo-werkgroep naast elkaar te plaatsen, wordt duidelijkheid verkregen over de overeenkomsten en verschillen. Daarbij moet opgemerkt worden dat de 'taken' gebruikt worden voor het beschrijven van de achterkant (de uitstroom) van de niveau 2 opleiding en dat de 'verwachtingen' de voorkant (de instroom) onder woorden brengt.

Voor de doorstroming van het vmbo naar niveau 2 recreatie is het belangrijk dat de taken waarop de beide onderwijstypen zich baseren herkenbaar zijn en in elkaars verlengde liggen. Alleen dan is het mogelijk tegemoet te komen aan de centrale boodschap achter de ontwikkeling van de beroepskolom³⁰, te weten het behalen van kwalificatiewinst door het rendement te verbeteren en de doorstroom te vergroten. Dat opent voor leerlingen van de basisberoepsgerichte leerweg de mogelijkheid in te stromen naar een verwante opleiding op niveau 2.

³⁰ *Beroepsonderwijs loont. De beroepsbrief. Ministerie van OC&W, augustus 2003*

recreatiebedrijven: beroepstaken niveau 2 (uitstroom)		werkgroep mbo-recreatie: onderwijs verwachtingen niveau 2 (instroom)	
front office taken	omgaan met verschillende typen gasten (doelgroepen) uitvoeren van baliewerkzaamheden ontvangen van gasten bij de receptie	front office taken	omgaan met verschillende typen gasten (doelgroepen) baliewerkzaamheden: beheer en verhuur van faciliteiten (fietsen, rackets) receptiewerkzaamheden
recreatie taken	voorbereiden van recreatieve activiteiten	animatie taken	sport en spel (assisteren bij) info en educatie (assisteren bij) creatieve animatie (assisteren bij) overige activiteiten (assisteren bij)
toezichthoudende taken	toezicht houden op gasten in / rond de zwembaden toezien op verantwoord gebruik van faciliteiten door gasten	--	
horeca taken	uitvoeren van horeca werkzaamheden optreden als gastheer / gastvrouw	horeca taken	bereiden en serveren optreden als gastheer / gastvrouw
--		winkeltaken	verkopen voorraad aanvullen
ondersteunende taken	schoonmaken van diverse ruimtes werken volgens voorschriften m.b.t. Arbo, veiligheid, milieu signaleren en rapporteren van gebreken en storingen	facilitaire taken	schoonmaken (voor zover het de eigen werkzaamheden betreft) klein onderhoud?

zwembaden: beroepstaken niveau 2 (uitstroom)		werkgroep mbo-recreatie: onderwijs verwachtingen niveau 2 (instroom)	
taken zwembadmedewerker	omgaan met verschillende typen gasten (doelgroepen); actief optreden bij onveilige situaties eerste hulp bij ongelukken verlenen reddend zwemmen voorbereiden op zweminstructie	--	
toezichthoudende taken	toezicht houden op gasten in / rond de zwembaden toezien op verantwoord gebruik van faciliteiten door gasten	--	
recreatie taken	voorbereiden van recreatieve activiteiten mede organiseren van recreatieve activiteiten mede organiseren van incidentele activiteiten en evenementen		sport en spel info en educatie creatieve animatie overige activiteiten
horeca taken	uitvoeren van horeca werkzaamheden optreden als gastheer / gastvrouw	horeca taken	bereiden en serveren optreden als gastheer / gastvrouw
--		winkeltaken	verkopen voorraad aanvullen
ondersteunende taken	schoonmaken van diverse ruimtes werken volgens voorschriften m.b.t. Arbo, veiligheid, milieu signaleren en rapporteren van gebreken en storingen waterkwaliteit van het zwembad controleren	facilitaire taken	schoonmaken (voor zover het de eigen zaken betreft)
			klein onderhoud?

4.4 Verschillen en overeenkomsten

Recreatiebedrijven en zwembaden:

Niveau 2 heeft betrekking op zowel recreatiebedrijven als zwembaden.

De verwachtingen van de werkgroep-mbo richten zich vooral op de recreatiebedrijven.

Recreatiebedrijven

1. Front office taken:
De naamgeving van het subcluster en de taken komen overeen.
2. Recreatie taken / animatie taken:
Hoewel de naamgeving van het subcluster verschilt, hebben ze deels betrekking op dezelfde taken.
Het grote verschil komt tot uitdrukking in de aard van de taken:
 - op niveau 2 beperken de taken zich tot 'voorbereidende werkzaamheden'
 - de mbo-werkgroep verwacht bij de instroom 'assisterende werkzaamheden'
3. Toezichthoudende taken:
De taken in dit subcluster komen in de praktijk voor op niveau 2, maar zijn niet opgenomen in de verwachtingen van de werkgroep-mbo voor de instroom.
4. Horeca taken:
De naamgeving van het subcluster en de invulling van de taken komen bij niveau 2 en de werkgroep overeen.
5. Winkeltaken:
Dit subcluster komt niet voor op niveau 2 en is wel onderdeel van de verwachtingen van de werkgroep-mbo.
6. Ondersteunende taken/facilitaire taken:
De naamgeving van de subclusters is verschillend evenals de taken die ertoe gerekend worden.

Zwembaden

1. Taken zwembadmedewerker:
Dit subcluster met bijhorende taken komen alleen bij niveau 2 voor.
2. Toezichthoudende taken:
Ook dit subcluster met bijhorende taken komen alleen bij niveau 2 voor.
3. Recreatietaken/animatietaken:
De naamgeving van het subcluster is verschillend.
De uitvoering van taken ligt op vergelijkbaar niveau: 'mede organiseren' (niveau 2) en 'assisteren' (werkgroep).
De vraag is of de 'recreatieve activiteiten' corresponderen met de 'animatietaken' van de werkgroep.
4. Horeca taken:
De naamgeving van het subcluster en de invulling van de taken komen bij niveau 2 en de werkgroep overeen.
5. Winkeltaken:
Dit subcluster komt niet voor op niveau 2 en is wel onderdeel van de verwachtingen van de werkgroep-mbo.
6. Ondersteunende taken/facilitaire taken:
De naamgeving van de subclusters is verschillend evenals de taken die ertoe gerekend worden.

5. Profiel vmbo recreatie en toerisme

Het profiel brengt de taken voor recreatie en toerisme op vmbo niveau in kaart en dient als vertrekpunt voor de ontwikkeling van de eindtermen en het examenprogramma. In de naamgeving komt zowel de schoolsoort tot uitdrukking als de sector waarop het profiel betrekking heeft.

Het profiel vmbo recreatie en toerisme (zie 5.1) is in december 2006 tot stand gekomen in een gezamenlijke bijeenkomst van de klankbordgroep en vertegenwoordigers van de werkgroep mbo-recreatie³¹.

De beroepstaken in het profiel vragen naar schoolspecifieke concretisering voor de vier onderscheiden hoofdgroepen in de branche recreatie en toerisme³².

Door de taken te vertalen naar elk van de vier hoofdgroepen kan gesproken worden van een brede oriëntatie op recreatie en toerisme. Binnen de beroepskolom hebben de leerlingen doorstroommogelijkheden naar:

recreatie:	niveau 2	medewerker recreatie (in ontwikkeling)
	niveau 3	leisure & hospitality host
	niveau 4	leisure & hospitality executive
zwembaden:	niveau 2	sport- en bewegingsbegeleider
	niveau 3	aqua & leisure host
	niveau 4	aqua & leisure executive
toerisme:	niveau 3	commercieel medewerker reizen
	niveau 4	leidinggevende verkoop reizen

5.1 Uitwerking profiel vmbo recreatie en toerisme

Het profiel vmbo recreatie en toerisme bestaat uit de onderstaande taken:

profiel vmbo recreatie en toerisme:		
1. office taken	1.1	uitvoeren van balie- en receptiewerkzaamheden.
	1.2	uitvoeren van office werkzaamheden.
2. recreatie taken	2.1	meehelpen uitvoeren van recreatieve werkzaamheden.
	2.2	toezien op verantwoord gebruik van faciliteiten en materialen.
3. horeca taken	3.1.	bereiden en serveren van kleine gerechten.
	3.2.	optreden als gastheer/gastvrouw.
4. algemene taken	4.1	werken volgens voorschriften m.b.t. Arbo, HCCP.
	4.2	signaleren en rapporteren van gebreken en storingen.
	4.3	schoonmaken van diverse ruimtes.

³¹ Voor de samenstelling van de klankbordgroep wordt verwezen naar het Vooraf. Van de vertegenwoordigers van de werkgroep mbo-recreatie waren aanwezig Carolien Blankendaal en Jan Weierink

³² Zie voor de indeling hoofdstuk 2: dagrecreatie, verblijfsrecreatie, zwembaden en toerisme

5.2 Toelichting

1. Office taken:

Besloten is de aanduiding 'office taken' te hanteren omdat daartoe werkzaamheden van zowel de front office als de back office gerekend kunnen worden. Door de leerlingen ook met de back office kennis te laten maken krijgen zij een voorbereiding op werkzaamheden in de toeristische sector.

Bij balie- en receptiewerkzaamheden kan zoal gedacht worden aan:

- omgaan met verschillende typen gasten (doelgroepen)
- ontvangen van gasten bij de receptie
- beheer en verhuur van faciliteiten, zoals fietsen, rackets
- verhuur en verkoop van recreatieve diensten en producten.

2. Recreatietaken:

De recreatietaken hebben betrekking op het 'mee helpen uitvoeren' bij deze taken. De werkgroep mbo-recreatie heeft uitgesproken 'verwachtingen' over het karakter van de taken. Het gaat om sport en spel, info en educatie, creatieve animatie en overige activiteiten.

Besloten is het subcluster 'toezichthoudende taken' niet als een afzonderlijke categorie op te nemen in het vmbo profiel. De gedachte hierachter is dat 'toezien op' voor vmbo leerlingen altijd onlosmakelijk verbonden is aan het meehelpen uitvoeren van recreatieve taken.

3. Horeca taken:

Over deze taken zijn de uitkomsten van het onderzoek en de verwachtingen van de werkgroep gelijklopend.

Besloten is het bereiden en serveren beperkt te houden tot de 'kleine gerechten'.

4. Winkeltaken:

Uit het onderzoek voor niveau 2 komt naar voren dat het werkveld geen behoefte heeft aan 'uitvoering van winkelwerkzaamheden' door niveau 2 leerlingen. Dat was aanleiding deze taak niet op te nemen in het vmbo-profiel.

5. Algemene taken:

De drie genoemde taken behalen in het onderzoek voor niveau hoge scores. De taken komen terug bij alle werkzaamheden en activiteiten.

6. Tot slot

Tot slot wordt stil gestaan bij de twee vragen uit de aanvraag:

1. Bestaat er behoefte aan een profiel vmbo recreatie en toerisme en zo ja, welke kwalificaties worden gevraagd?
2. Hebben de leerlingen vmbo recreatie en toerisme uitzichten op doorstroming naar verwante opleiding(en) in het mbo?

Bestaat er behoefte aan een profiel vmbo recreatie en toerisme en zo ja welke kwalificaties worden gevraagd?

Het profiel vmbo recreatie en toerisme maakt deel uit van het beleid van het Sociaal Fonds Recreatie om te komen tot een doorlopend aanbod van initieel beroepsonderwijs: vmbo-mbo-hbo. Door ontwikkelingen in de branche is behoefte ontstaan aan instroom van personeel op verschillende niveaus ook op niveau 2. Het profiel vmbo recreatie en toerisme voorziet in de behoefte aan instroom op niveau 2 vanuit de beroepsgerichte leerweg van het vmbo.

De kwalificaties voor het profiel recreatie en toerisme zijn in hoofdstuk 5 uitgewerkt in de vorm van taken.

Hebben de leerlingen vmbo recreatie en toerisme uitzichten op doorstroming naar verwante opleiding(en) in het mbo?

Doorstroming op niveau 2 is in 2008 mogelijk naar de opleiding recreatiemedewerker en de opleiding zwembadmedewerker.

